

Terenga 2: Hōtaka 36 – He tohutohu

Kei ngā ringa whatiwhati kō i te tinaku o te reo Māori, nau mai anō ki AKO. He kaupapa tēnei hei whakahaunui o tātou pūkenga whakarongo, kōrero, pānui, tuhituhi. Mā reira pea e Māori ake ai ā tātou whakapuakanga kōrero.

Hei Mahi Whakarongo

He kaupapa hauora te kaupapa o te kiriata ka mātakitakihia e tātou ā kō tonu ake nei. I a koutou e mātakitaki ana, whakaarohia ētehi kupu Māori mō ngā momo nekehanga o te kanikani rā. Anei ngā pātai hei whakautu mā koutou.

1. Mehemea ka riro māu tētehi ingoa mō tēnei momo mahi e tapa, he aha taua ingoa?
2. He aha ngā kupu tohutohu a te kaiārahi?
3. He aha ētehi o ngā mahi-ā-tinana i kitea?

He Whakamārama

He momo tohutohu ngā rerenga e tīmata ana ki te kupu 'kia'. Tirohia ēnei taurira:

- Kia **tere** te whakaoti mai i ā koutou mahi kāinga.
- Kia **tere** tā koutou whakaoti i ngā mahi kāinga.
- Kia **kaha** tātou ki te kōrero Māori.
- Kia **kaha** tā tātou kōrero Māori.

Anei te whakatakotoranga:

Kia + tūāhua (...kia mataara. Kia kaha, kia toa, kia manawanui. Kia ora.

Hei Manatu

He nui ngā whakataukī o te reo Māori hei tohutohu i a tātou, e mōhio ai tātou me pēhea te whakarite i a tātou anō i tēnei ao. Anei tētehi whakataukī e hāngai ana ki te whakamahinga o te kupu 'kia' o te rangi nei:

Kia mate ā-ururoa! Kei mate tarakihi.

E rua ēnei uri o Tangaroa e whakatauritehia ana i konei. Ko te ururoa, ko te mangō, ko te makō tētehi. Ko te tarakihi tētehi. E rua ēnei ika ka kitea i te moana.

He ika ngana te ururoa. Inā kē tōna kaha me tōna mana i te moana. Me uua ka mate te ururoa i ētehi atu ika o te moana, i tōna kaha. Heoi, kāore e pērā rawa ana te kaha o te tarakihi. Ka mate noa te tarakihi i ētehi atu ika nui ake o te moana. Koia hoki tētehi ika ka tere hopukia e te tangata hī ika.

E tohutohu ana tēnei whakataukī kia ōrite tātou ki te ururoa. Kia kua e mate noa. Me whawhai, me ngana, me kaha – i roto i ā tātou mahi katoa. Kei rite ki te tarakihi, ko tōna otinga, ko waenganui i ngā paraoa e rua hei hoa mō pata me tote i te waha o te tangata.

Hei Mahi

Tohua mai mehemea he tohutohu te kōrero kei raro iho nei:

1. He tere te tangata rā ki te oma.
2. Kia tae atu koe ki te hui, ka kite koe i te whare nui.
3. Kia tika tō kōrero.
4. Me i reira koe, kua mōhio koe ki ngā whakaritenga.

Whakautu:

1. Kāore
2. Kāore
3. Āe
4. Kāore